

De impact van psychiatrische assistentiehonden op de kwaliteit van leven bij jongeren.

Student: Inger Arnold (S5254388)

Masteropleiding (Orthopedagogiek), Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen,
Rijksuniversiteit Groningen

Begeleider: S. van der Steen

Tweede beoordelaar: A.G. van Assen

Datum: 15 januari 2025

Aantal woorden: 7576

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Abstract	4
Inleiding	5
Methode	9
<i>Onderzoeksontwerp</i>	9
<i>Deelnemers</i>	9
<i>Onderzoeksprocedure</i>	10
<i>Onderzoeksinstrument</i>	11
<i>Analyse</i>	13
Deelvraag 1 Kwaliteit van leven van de deelnemers	13
Deelvraag 2: Het verloop van de samenwerking tussen eigenaar en assistentiehond	14
Deelvraag 3: Ontwikkeling in ondernomen activiteiten met de assistentiehond	17
Resultaten	18
<i>Deelvraag 1: Kwaliteit van leven van de deelnemers</i>	18
<i>Deelvraag 2: Het verloop van de samenwerking tussen eigenaar en assistentiehond</i>	21
<i>Deelvraag 3: Ontwikkeling in ondernomen activiteiten met de assistentiehond</i>	22
Discussie	24
Literatuurlijst	29

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op het effect van psychiatrische assistentiehonden op de kwaliteit van leven van jongeren met psychische klachten in Nederland, gedurende een periode van zes maanden. Negen jongeren, tussen de 16 en 30 jaar oud, vullen om de twee weken gedurende zes maanden een vragenlijst in. De vragenlijst bestaat uit tien gesloten vragen over kwaliteit van leven, twee open vragen over samenwerking met de assistentiehond en één geschaalde vraag over activiteiten die deelnemers in de afgelopen twee weken hebben ondernomen. De kwantitatieve gegevens over kwaliteit van leven zijn geanalyseerd met SPSS, terwijl gegevens over samenwerking en activiteiten kwalitatief zijn geanalyseerd. De resultaten laten een significante verbetering zien in de kwaliteit van leven van deelnemers. Volgens de jongeren is de samenwerking met hun assistentiehonden cruciaal voor verminderen van stress en door het bevorderen van een sterke emotionele band zijn de assistentiehonden beter in staat de eigenaar aan te voelen en te ondersteunen. Er zijn echter ook uitdagingen gesignaleerd, zoals puberteit/loopsheid, wat soms leidt tot ongewenst gedrag van de assistentiehonden. Uit de analyse van activiteiten blijkt dat sommige activiteiten in de loop van zes maanden steeds vaker zijn ondernomen door deelnemers, zoals reizen met het openbaar vervoer.

Samenvattend toont dit onderzoek aan dat de aanwezigheid van een psychiatrische assistentiehond een positief effect kan hebben op de kwaliteit van leven van jongeren, waarbij de samenwerking tussen assistentiehond en eigenaar van belang lijkt te zijn. Ook kan de assistentiehond een belangrijke rol spelen in dagelijkse participatie in de maatschappij.

Abstract

This research focuses on the impact of psychiatric assistance dogs on the quality of life of youths with mental problems in the Netherlands, during a period of six months. Nine youths, between 16 and 30 years old, complete a questionnaire every two weeks for six months. The survey consists of ten closed-ended questions concerning quality of life, two open questions on cooperation with the assistance dog, and one scaled question about activities participants undertook in the last two weeks. The quantitative data on quality of life are analyzed using SPSS, while the other data are analyzed qualitatively. The results show a significant improvement in the quality of life of the participants. The cooperation between the youths and their assistance dogs turns out to be crucial for reducing stress, and through the strong emotional connection, the assistance dogs can more easily detect stress in their owners and react in a helpful way. However, challenges were also observed, such as the dogs experiencing puberty and their reactions to the emotional state of their owner, which sometimes led to unwanted behavior. From the analysis of the activities, it became apparent that some activities were undertaken more often during the six months, such as using public transportation. In summary, the research proves that a psychiatric assistance dog being present positively influenced the quality of life of the youths. The interaction between the dogs and their owners is crucial in achieving this result and in increasing the owners' participation in daily activities.

Inleiding

Psychische problemen hebben een groot impact op het welzijn van jongeren (Patel, 2007). De mentale gezondheid van jongeren lijkt de afgelopen jaren aanzienlijk verminderd te zijn (McGorry, 2017). Veelvoorkomende uitingen van psychische problemen zijn angstige, depressieve en onverklaarbare somatische klachten (Risal, 2012). In 2020 was er wereldwijd een toename van 25% in gevallen van angst en depressie (Santomauro, 2021). Momenteel wachten er in Nederland 84.000 mensen op passende zorg. Vooral jongeren en jongvolwassenen ervaren een stijging in psychische klachten en zijn steeds vaker genoodzaakt om hulp te zoeken. De dringende behoefte aan toegankelijke, hoogwaardige en betaalbare zorg voor mensen met psychische problemen is nog nooit zo acuut geweest (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2024).

Uit onderzoek blijkt dat huisdieren een positieve invloed kunnen hebben op de kwaliteit van leven en het welzijn van jongeren. Dit lijkt vooral zo te zijn bij kwetsbare groepen, zoals kinderen met autisme, mensen met hechtingsstoornissen, psychiatrische problemen, eenzame jongeren, ouderen en mensen met dementie. Huisdieren bieden vaak sociale steun, wat een gevoel van verbondenheid en zorg geeft en fungeren als een buffer tegen stress (Enders-Slegers & Verheggen, 2016). Bij psychische problematiek kan ook een speciaal opgeleide psychiatrische assistentiehond helpen om fysieke, psychiatrische of intellectuele belemmeringen te verlichten (Lloyd et al., 2019). Een psychiatrische assistentiehond wordt specifiek opgeleid om zijn eigenaar te helpen en kan getraind worden door een gekwalificeerde trainer, de geleider (eigenaar) van de assistentiehond of een combinatie hiervan (Lloyd et al., 2019). Tijdens de training leren assistentiehonden om de fysieke, psychiatrische of intellectuele beperkingen van hun eigenaren te verlichten. Voorbeelden van deze taken zijn het verminderen van angstgevoelens door middel van tactiele stimulatie, het onderbreken van ongewenst gedrag door in te grijpen of de aandacht van de eigenaar te trekken en het helpen bij een dissociatieve toestand door eigenaar aan te raken of te licht te duwen (Llyod, 2019). Daarnaast kunnen assistentiehonden helpen bij het herinneren aan het innemen van medicatie, het zo nodig wekken bij nachtmerries en het bieden van ondersteuning bij angstgevoelens (Audrestch et al., 2015). Ten slotte kunnen psychiatrische assistentiehonden gevallen voorwerpen terugbrengen en de weg wijzen (Rodriguez et al, 2020).

Vanwege hun bijzondere taken worden psychiatrische assistentiehonden ook in verband gebracht met een verbetering van de kwaliteit van leven van doelgroepen met psychische problemen. Het hebben van een psychiatrische assistentiehond heeft invloed op hoe hun eigenaren hun positie in het leven zien, in relatie tot hun persoonlijke doelen, verwachtingen, normen en zorgen, binnen de context waarin zij leven. Dit omvat niet alleen de fysieke gezondheid en psychologische toestand, maar ook het niveau van onafhankelijkheid, persoonlijke overtuigingen, sociale relaties, en de manier waarop iemand zich verhoudt tot de maatschappelijke en fysieke omgeving (World Health Organization, 1998). Kwaliteit van leven gaat dus om het bereiken van een evenwicht tussen fysieke, mentale en sociale gezondheid (Afiani, 2024).

In het onderzoek van Shintani et al. (2010) is onderzocht hoe assistentiehonden de kwaliteit van leven beïnvloeden van eigenaren met fysieke beperkingen. Hierbij is een groep assistentiehond-eigenaren vergeleken met een controlegroep van mensen die op dat moment op de wachtlijst stonden voor een assistentiehond. De resultaten van het onderzoek tonen aan dat de scores voor mentale gezondheid en de emotionele belastbaarheid van assistentiehond-eigenaren hoger zijn ten opzichte van een gemiddeld persoon in de algemene bevolking (Shintani et al., 2010). Het onderzoek van Audrestch en collega's (2015) laat zien dat er een sterk positief psychologisch effect is van de band tussen assistentiehond en eigenaar. Zeventig procent van de deelnemers rapporteren minder gevoelens van depressie en eenzaamheid, een beter gevoel van eigenwaarde, meer zelfvertrouwen en voelen zich assertiever en minder afhankelijk met een assistentiehond (Audrestch et al., 2015). Rodriquez en collega's (2019) en Parello en collega's (2016) voeren aan dat alleen al de aanwezigheid en het gezelschap van de assistentiehond positieve effecten kan hebben op de gezondheid en het welzijn.

Naast het bevorderen van emotioneel en psychologisch welzijn, bevordert de inzet van psychiatrische assistentiehonden ook de deelname aan sociale activiteiten (Irvin, 2014). Omdat getrainde assistentiehonden toegang hebben tot openbare plaatsen en openbaar vervoer, kunnen zij hun eigenaren op elk moment ondersteunen en begeleiden (Lloyd et al., 2019). In een onderzoek naar PTSS-assistentiehonden geven deelnemers aan dat assistentiehonden stabiliteit en een gevoel van verantwoordelijkheid geven en sociaal contact vergemakkelijken. Ze voelen zich gezonder en veiliger (Gerwisch et al., 2023). Het gevoel van veiligheid dat assistentiehonden bieden, helpt eigenaren om gemakkelijker in contact te komen met anderen en moedigt hen aan om met meer vertrouwen naar de toekomst te kijken (Gerwisch et al., 2023) (Lloyd et al., 2019). Een ander onderzoek dat gericht is op de impact van assistentiehonden op veteranen met PTSS, die worstelen met herbelevingen van

traumatische ervaringen, toont ook aan dat assistentiehonden sociale interactie met anderen stimuleren (Krause-Parello et al., 2016).

Lloyd et al (2019) beschrijven dat er ook veranderingen waarneembaar zijn in het gebruik van de gezondheidszorg door eigenaren van assistentiehonden. Bijna de helft van de eigenaren (46%) geeft aan dat hun contact met psychiatrische en andere gezondheidsdiensten is verminderd door de positieve invloed van hun psychiatrische assistentiehond. Deze afname in het gebruik van gezondheidszorgdiensten wordt afgemeten aan een vermindering van ziekenhuisopnames, medicatiegebruik en zelfmoordpogingen. Daarnaast geven 30% van de eigenaren aan dat hun gebruik van gezondheidszorgdiensten is toegenomen, terwijl 24% aangeeft dat er geen veranderingen zijn opgetreden. De toename kan mogelijk worden verklaard door het vertrouwen dat eigenaren ontwikkelen dankzij de aanwezigheid van hun assistentiehond. Dit vertrouwen stelt hen in staat om beter om te gaan met dagelijkse situaties en bijvoorbeeld afspraken na te komen.

In het artikel van Leighton et al. (2022) is de impact van psychiatrische hulphonden op de kwaliteit van leven van veteranen met PTSS onderzocht door middel van een systematische review. In totaal zijn 41 artikelen opgenomen in de analyse. Hiervan zijn 53% kwantitatief, 41% kwalitatief en 6% gebaseerd op gemengde methoden. Binnen de 18 kwantitatieve studies richt 78% (n = 14) zich specifiek op de kwaliteit van leven. Twee artikelen rapporteren uitsluitend nulresultaten voor de globale kwaliteit van leven. Een ander artikel vindt significante positieve veranderingen in specifieke domeinen van kwaliteit van leven, echter de impact op de algehele kwaliteit van leven blijkt in dat geval niet significant. Dit artikel wijst erop dat de literatuur ook resultaten bevat die duiden op geen of weinig effect van de psychiatrische assistentiehonden op de kwaliteit van leven (Leighton et al, 2022).

In Nederland is een discussie ontstaan over de effectiviteit van assistentiehonden bij de behandeling en ondersteuning van psychische stoornissen. Uit de literatuur blijkt er beperkte kennis te zijn over de populatie mensen met assistentiehonden. Onderzoek is vaak specifiek gericht op veteranen of oud-geüniformeerden met een posttraumatische stressstoornis (PTSS) (Lloyd et al., 2019). Dit geldt ook voor het onderzoek dat hierboven is aangehaald. Zorgverzekeraars en gemeenten die assistentiehonden kunnen vergoeden via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) wijzen daarom aanvragen voor vergoedingen van jongeren met psychische problemen in eerste instantie af. Op dit moment is het voor gemeenten en zorgverzekeraars onduidelijk wat de impact is van psychiatrische assistentiehonden voor niet-veteranen. Zij maken de vergelijking met andere interventies die door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) erkend worden voor jongeren en jongvolwassenen

en vinden dat de doeltreffendheid van assistentiehonden niet voldoende bewezen is. Assistentiehonden worden niet vermeld op de effectiviteitsladder van het NJi en er wordt zelden onderzoek gedaan naar combinatietherapieën of aanvullende therapieën met assistentiehonden (Van der Helm, 2020).

Tot nu toe richt de beschikbare literatuur zich daarnaast vooral op het vaststellen van correlaties in plaats van het trekken van causale conclusies over hoe assistentiehonden de mentale gezondheid beïnvloeden. De bevindingen zijn wisselend: sommige onderzoeken tonen positieve effecten op het welzijn van de eigenaren met assistentiehonden, terwijl andere geen merkbare verschillen rapporteren (Rodriguez et al, 2020). Ze geven aan dat methodologische zwakheden, zoals gebrekkige rapportage en het niet rekening houden met verstorende variabelen het moeilijk maakt om definitieve conclusies te trekken over de impact van assistentiehonden op psychosociale gezondheid en welzijn. Het artikel van Rodriguez et al (2020) stelt daarom een meer gecontroleerde en gestructureerde onderzoeks aanpak voor met een combinatie van controlegroepen, gestandaardiseerde metingen, longitudinale onderzoeken en een bredere steekproef om de effecten van assistentiehonden nauwkeuriger te kunnen beoordelen.

Samengevat is inzicht in de zorgbehoefte van de doelpopulatie en de samenwerking tussen eigenaren en hun psychiatrische assistentiehond van essentieel belang om weloverwogen beslissingen te nemen over de inzet van assistentiehonden voor mensen met psychische problemen (Lloyd et al., 2019). Onderzoek hiernaar dient op een meer gecontroleerde aanpak te gebeuren, gebruikmakend van onder andere longitudinale onderzoeken (Rodriguez et al., 2020). Daarom is in het huidige onderzoek gedurende zes maanden gekeken wat de impact van een psychiatrische assistentiehond is op de kwaliteit van leven van jongeren en waar de behoeften van zowel eigenaren als honden liggen. Dit is gedaan door middel van herhaalde metingen om de verandering in kwaliteit van leven in kaart te brengen. De hoofdvraag die hierbij centraal staat: 'Hoe beïnvloedt de aanwezigheid van een psychiatrische assistentiehond de kwaliteit van leven van jongeren met psychische klachten in Nederland over een periode van zes maanden?' Om deze vraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Hoe verloopt gedurende zes maanden de samenwerking tussen jongeren en psychiatrische assistentiehonden en welke positieve aspecten en uitdagingen komen hierbij naar voren?

2. Op welke manier beïnvloeden psychiatrische assistentiehonden de kwaliteit van leven van jongeren gedurende zes maanden?
3. Welke activiteiten worden door de jongeren samen met de assistentiehond ondernomen en is er een verandering te zien gedurende zes maanden?

Methode

Onderzoeksontwerp

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is er een combinatie van kwalitatief en kwantitatief onderzoek uitgevoerd. Kwalitatief onderzoek richt zich op het verkennen en inzichtelijk maken van een thema of vraagstuk met als doel het beschrijven en interpreteren van een onderzoekssituatie (Reulink & Lindeman, 2005). Bij kwantitatief onderzoek worden numerieke gegevens verzameld en statistisch geanalyseerd om een onderzoeksvraag te beantwoorden (Baarda, 2019). Dit onderzoek maakt deel uit van een groter project naar psychiatrische assistentiehonden¹. Het project omvat een uitgebreide vragenlijst, een kortere herhaalde vragenlijst (waar het huidige onderzoek voornamelijk gebruik van maakt), en een interviewstudie.

Deelnemers

Via social media is tussen oktober 2023 en december 2023 een uitgebreide vragenlijst verspreid met vragen over het leven met een assistentiehond. In totaal hebben 152 personen de uitgebreide vragenlijst ingevuld. De deelnemers aan dit onderzoek zijn jongeren in de leeftijd van 16 tot 30 jaar die een langdurige behandeling (hebben) ondergaan binnen de jeugdzorg of geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Uit deze groep zijn jongeren geselecteerd die mee wilden doen aan verder onderzoek en die nog maar minder dan drie maanden samen waren met de assistentiehond. Deze geselecteerden zijn uitgenodigd voor de korte herhaalde vragenlijst waar het huidige onderzoek op gebaseerd is.

Aan dit onderzoek deden 11 deelnemers mee, waarvan tien vrouwen en één man. Twee deelnemers in de voorbereidende fase zijn uitgesloten van de analyse, omdat ze nog in het voortraject zaten voor een assistentiehond waardoor hun antwoorden over kwaliteit van leven, samenwerking en activiteiten niet relevant waren. De assistentiehonden van de

¹ Vanaf dit moment verwijst een assistentiehond in het verslag altijd naar een psychiatrische assistentiehond.

deelnemers zijn getraind met verschillende methoden: zeven assistentiehonden zijn door middel van teamcoaching opgeleid, waarbij de eigenaar zelf de assistiehond heeft getraind onder begeleiding, en twee assistentiehonden zijn opgeleid door een organisatie. Financiering van de assistentiehonden is op verschillende manieren geregeld: vijf van de negen deelnemers hebben de kosten gedekt via crowdfunding, drie hebben uit eigen middelen betaald, en één deelnemer heeft financiering ontvangen van de gemeente.

Alle deelnemers, op één na, die van Belgische afkomst is, hebben een Nederlandse achtergrond. Vrijwel alle deelnemers hebben een middelbareschooldiploma; één persoon heeft vanwege mentale problemen havo 4 niet afgerond. Daarnaast hebben twee deelnemers een hbo-bachelorsdiploma, één persoon heeft een mbo-niveau 4 diploma behaald, en één deelnemer is gestopt na het behalen van de hbo-propedeuse.

Onderzoeksprocedure

Dit onderzoek is goedgekeurd door de ethische commissie van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), onder projectnummer [202503]. Na de selectie van de jongeren (zie hierboven) ontvingen zij een e-mail met de vraag of ze wilden deelnemen aan een vervolgonderzoek middels een korte vragenlijst. Deze vragenlijst is om de twee weken ingevuld over een periode van zes maanden, dus 12 keer in totaal, en richt zich op de kwaliteit van leven en de samenwerking tussen de jongere en de assistentiehond.

Na de uitnodiging ontvingen de deelnemers een mail met uitleg over het onderzoek, waarna eventuele vragen zijn beantwoord. Er is afgesproken dat alle gegevens anoniem worden gerapporteerd. De deelnemers ondertekende een toestemmingsformulier om hun deelname te bevestigen. Ze gaven bij elke herhaalde vragenlijst online opnieuw toestemming voor het verwerken van hun gegevens. Gedurende de onderzoeksperiode ontvingen de deelnemers om de twee weken een sms met een link naar de vragenlijst en de vraag om deze in te vullen. De eerste sms is verstuurd op 4 december 2023 en de laatste sms op 20 mei 2024. Elke keer ontvingen ze een dag later een standaard e-mail met dezelfde link en zo nodig na twee dagen nog een vriendelijke herinnering om de vragenlijst in te vullen. Aan het einde van het onderzoek ontvingen de deelnemers een cadeaukaart ter waarde van 25 euro als dank voor hun deelname.

Onderzoeksinstrument

Voor dit onderzoek is er een vragenlijst ontwikkeld. De vragenlijst maakt gebruik van een combinatie van open, gesloten en schaalvragen. De focus ligt op de samenwerking tussen de deelnemer en de assistentiehond (deelvraag 1) de kwaliteit van leven van de jongeren (deelvraag 2) en de activiteiten die de jongeren hebben ondernomen (deelvraag 3). De dataverzameling is uitgevoerd via een online vragenlijst, die is gemaakt met behulp van het onlineprogramma Qualtrics.

Voor de vragen over de kwaliteit van leven van de jongeren is een vertaalde en aangepaste versie van de gestandaardiseerde Kidscreen-10 vragenlijst gebruikt, die zich richt op algemene gezondheid gerelateerde factoren van de kwaliteit van leven (Ravens-Sieberer et al., 2010). Er zijn aanpassingen uitgevoerd aan de Kidscreen-10 zijn om deze beter te laten aansluiten bij de specifieke doelgroep en context van het onderzoek, met behoud van de psychometrische eigenschappen. De vraag ‘Heb je plezier gehad met vrienden?’ is aangepast naar ‘Heb je plezier gehad met anderen?’. De vragen ‘hebben je ouders je eerlijk behandeld?’ en ‘is het goed gegaan op school?’ zijn geschrapt omdat niet iedereen naar school ging en niet voor iedereen de vraag over ouders relevant was. De vraag ‘Heb je in de afgelopen 2 weken activiteiten buitenshuis gedaan zoals studie, werk, dagbesteding, een winkel bezoeken of een wandeling maken?’ is toegevoegd. De deelnemers beantwoorden de tien meerkeuzevragen op een schaal van 1 (nooit) tot 5 (altijd).

In tabel 1 zijn de deelvragen uitgewerkt. Hierin zijn de specifieke vragen genoemd uit de vragenlijst die onder de deelvragen vallen.

Tabel 1

Qualtrics online vragenlijst onderverdeeld in deelvragen

Deelvraag 1:	Deelvraag 2:	Deelvraag 3:
<i>Op welke manier beïnvloeden psychiatrische assistentiehonden de kwaliteit van leven van jongeren gedurende zes maanden?</i>	<i>Hoe verloopt gedurende zes maanden de samenwerking tussen jongeren en psychiatrische assistentiehonden, en welke positieve aspecten en</i>	<i>Welke activiteiten worden door de jongeren ondernomen en is er een verandering gedurende zes maanden?</i>

*uitdagingen komen hierbij
naar voren?*

Meerkeuze vragen:

Heb je je in de afgelopen 2 weken vol energie gevoeld?

Heb je je in de afgelopen 2 weken verdrietig gevoeld?

Heb je in de afgelopen 2 weken voldoende tijd voor jezelf gehad?

Heb je je in de afgelopen 2 weken eenzaam gevoeld?

Heb je in de afgelopen 2 weken in je vrije tijd dingen kunnen doen die je wilde doen?

Heb je in de afgelopen 2 weken plezier gehad met anderen?

Heb je je in de afgelopen 2 weken goed kunnen concentreren (oplettten)?

Heb je in de afgelopen 2 weken activiteiten buitenshuis gedaan zoals studie, werk, dagbesteding, een winkel bezoeken of een wandeling maken?

Open vragen:

Hoe ging het samenwerken tussen jou en je hond in de afgelopen twee weken?

Hoe ging de opleiding in de afgelopen 2 weken?

Geschaalde vraag:

Welke van de onderstaande activiteiten heb je in de afgelopen 2 weken ondernomen?

Analyse

Deelvraag 1 Kwaliteit van leven van de deelnemers

Over de vragen over kwaliteit van leven is eerst een maat voor interne consistentie berekend. Hiervoor zijn de data uit de grote vragenlijst, met 152 deelnemers gebruikt, omdat deze steekproef een stuk groter is. Hieruit blijkt een Cronbach's alpha van 0,84 wat betekent dat de interne consistentie van de vragenlijst in deze vorm hoog is (Bujang et al., 2018).

Hierna is van de vragen over de kwaliteit van leven voor elke deelnemer en per meetmoment een gemiddelde score van kwaliteit van leven berekend. De vragen over kwaliteit van leven zijn beantwoord op een schaal van 1 (nooit) tot 5 (altijd). Voor de meeste vragen betekent een hogere score een negatievere uitkomst. Bij vragen Q28 en Q30 is dit omgekeerd: een hogere score, zoals 1 (nooit), heeft hier juist een positieve betekenis. Voor deze twee vragen zijn de scores omgekeerd (een score van 5 is omgezet naar 1, 4 naar 2, 2 naar 4, en 1 naar 5, een score van 3 blijft onveranderd). Door deze omkering zijn de antwoorden op deze vragen in lijn gebracht met de rest van de schaal. De gemiddelde score is berekend door de scores van tien vragen bij elkaar op te tellen en te delen door tien. Vervolgens is het gemiddelde van deze individuele gemiddelden per meetmoment bepaald. De gemiddelde scores zijn gevisualiseerd in een plot en zo zichtbaar gemaakt (zie resultaten). Deelnemer negen heeft vier keer de vragenlijst niet ingevuld. Om dit te corrigeren, is gebruik gemaakt van mean imputation, waarbij het gemiddelde van de scores van de andere deelnemers op dat specifieke meetmoment is berekend en is ingevuld als vervanging voor de ontbrekende gegevens (Little & Rubin, 2019).

Voor de statistische analyse is in SPSS de Friedmantest uitgevoerd, inclusief pairwise comparison. Omdat het een niet-parametrische test is, kan deze worden toegepast wanneer de data niet voldoen aan de aannames van een normale verdeling of gelijke varianties (Field, 2009). Bij de Friedman-test worden de individuele scores per meetmoment omgezet naar rangordes om verschillen tussen de meetmomenten beter te kunnen vergelijken. Voor elke meting worden de waarden van alle deelnemers gerangschikt ten opzichte van elkaar: de laagste waarde krijgt rang één, de volgende laagste waarde rang twee, enzovoort, tot de hoogste waarde, die de hoogste rang krijgt. Na het toekennen van de rangordes aan alle scores wordt per meetmoment het gemiddelde van de rangordes berekend, wat resulteert in een mean rank per meetmoment. Vervolgens is voor de significante resultaten van de pairwise comparisons de effectgrootte berekend met behulp van de Wilcoxon Signed-Rank test. Deze effectgroottes zijn handmatig berekend aan de hand van de Z-waarde uit de Wilcoxon Signed-

Rank test. De formule voor het berekenen van de effectgrootte is: $\text{Effect size} = Z / \sqrt{N}$. De effectgroottes zijn geclassificeerd volgens de volgende indeling: 0,10-0,3 wordt als klein beschouwd, 0,3-0,5 als matig, en groter dan 0,5 als groot (Field, 2009).

Deelvraag 2: Het verloop van de samenwerking tussen eigenaar en assistentiehond

Voor deelvraag twee is er gebruikgemaakt van kwalitatieve codering. De antwoorden van negen deelnemers op de vragen "Hoe ging het samenwerken tussen jou en je hond in de afgelopen twee weken?" en "Hoe ging de opleiding in de afgelopen twee weken?" zijn verzameld en geanalyseerd. De informatie uit de vragenlijst is in twee fasen gecodeerd. Allereerst is de open codering uitgevoerd, waarbij elk aan tekstfragment een code is toegekend om een eerste reductie van de informatie te realiseren. Deze codering is gebaseerd op de Grounded Theory, waarbij de nadruk ligt op een inductieve benadering. Dit houdt in dat de gegevens zelf de basis vormen voor de ontwikkeling van codes, waarbij de naam van de code zo veel mogelijk aansluit bij de tekstfragmenten (Birks & Mills, 2023). Na de open codering is de axiale codering toegepast. Hierbij zijn de codes samengevoegd en ondergebracht in bredere thema's (Bryman, 2016). Dit resulteert uiteindelijk in vijftien hoofdthema's die onderverdeeld zijn in drie onderwerpen, zie tabel 2.

Om de betrouwbaarheid van het coderingsproces te waarborgen, is een controle uitgevoerd door de mate van overeenstemming tussen twee beoordelaars te evalueren. Hiervoor zijn 36 van de 125 tekstfragmenten blind door twee beoordelaars geselecteerd om te controleren of de codering consistent werd toegepast. Van deze 36 fragmenten bleek één niet hetzelfde gecodeerd te zijn, wat resulteerde in een overeenstemmingspercentage van 97% (36/37). De beoordelaars hebben het verschil over de betreffende codering besproken. Na dit gesprek kwamen ze tot een gezamenlijke conclusie en bereikten ze overeenstemming over de codering. Deze hoge mate van overeenstemming geeft aan dat de codering betrouwbaar en consistent is uitgevoerd.

Tabel 2

De hoofdthema's van het coderen met uitleg en voorbeeld.

<i>Thema</i>	<i>Uitleg</i>	<i>Voorbeeld</i>
Trainen van psychiatrische assistentie honden		

<i>Basis</i>	De eerste dingen die de assistentiehond leert.	‘Leren niet aan de riemtrekken’
<i>Oefenen openbare ruimtes</i>	Er wordt geoefend met de assistentiehond in een openbare ruimte.	‘Geoefend bij treinstation’
<i>Trainen en oefenen</i>	De deelnemers zijn hard bezig met het zelf trainen van de assistentiehond en/of zijn bezig met de training die wordt gegeven.	‘Sommige plekken fijn trainen’
<i>In ontwikkeling</i>	Er worden stappen gemaakt, nieuwe dingen worden aangeleerd en het gaat steeds beter met de assistentiehond.	‘Nieuwe dingen aan het leren’
<i>Certificaten</i>	Er wordt toegewerkt naar certificaten of deze zijn al gehaald.	‘Goed, geslaagd voor de basis nu gaat het echte werk beginnen’
<i>Geen training</i>	De deelnemers hebben niet veel kunnen trainen samen met de assistentiehond.	‘Feestdagen geen training’

Psychosociale ontwikkeling

<i>Elkaar aanvoelen en in contact met elkaar</i>	De band tussen eigenaar en assistentiehond wordt steeds sterker. Ze staan in contact met elkaar en voelen elkaar aan.	‘Voelen elkaar aan. Geeft aan wanneer ik spanning in de supermarkt voel’
<i>Lief</i>	De deelnemer geeft aan dat assistentiehond is lief.	‘Lief en zorgt goed’
<i>Signaleren</i>	De assistentiehond herkent wanneer het niet goed gaat met de eigenaar en reageert hierop.	‘Begint te signaleren dus dat is fijn en troost me als ik paniek heb’

<i>Persoonlijke stappen</i>	De assistentiehond helpt bij bepaalde (persoonlijke) drempels van de eigenaar.	‘Mega goed, ga bepaalde angsten aan door hond’
<i>Werk</i>	Dat de assistentiehond mee naar werk mag	‘Fase hond gaat mee naar werk’
<i>Slapen</i>	De assistentiehond slaapt bij de eigenaar en dit de eigenaar een bepaalde rust.	‘Perfect, slaapt nachten ook bij me’

Uitdagingen

<i>Puberen en loopsheid</i>	De assistentiehond laat pubergedrag l zien en/of de assistentiehond wordt loops.	‘Goed, soms minder door puberfase en loopsheid’
<i>Moeilijk</i>	Het ging even moeilijk of wisselend doordat bijvoorbeeld het contact tussen assistentiehond en eigenaar minder ging, maar ook door andere externe factoren.	‘Niet super, meer moeite met contact maken en hij luistert minder goed’
<i>Eigen problematiek en wisselend</i>	Het verloopt wat minder goed doordat het niet zo goed gaat met de eigenaar. De assistentiehond reageert hierop.	‘Lastig, met mij minder en daar reageert de hond op met vervelend gedrag’

Deelvraag 3: Ontwikkeling in ondernomen activiteiten met de assistentiehond.

Voor de derde deelvraag is de vraag “Welke van de onderstaande activiteiten heb je in de afgelopen 2 weken ondernomen?” uit de vragenlijst geanalyseerd. De deelnemers hebben bij elke meting steeds de mogelijkheid om uit dertien verschillende activiteiten te kiezen, waaronder opties zoals: naar buiten gegaan, naar een (medische) afspraak gegaan, naar familie gegaan, naar school of opleiding geweest, vrijwilligerswerk verricht, gesport, gereisd met het openbaar vervoer, naar een kleine sociale bijeenkomst (zoals een verjaardag of vriendenavond), en de optie ‘Anders, namelijk’, waarmee deelnemers zelf een activiteit konden invullen. Dit is in totaal elf keer gebeurd en niet meegenomen in de analyse.

Bij de analyse is voor elke activiteit per meting geregistreerd hoeveel deelnemers in totaal die activiteit hebben ondernomen. De frequentie varieert tussen 0 en 8/9 keer, waarbij iedere keer dat een deelnemer een activiteit aanduidt, deze is geteld. Zo is bijvoorbeeld bij meting 4 “naar familie gaan” door 8 van de 9 deelnemers aangevinkt. Omdat één deelnemer bij vier metingen de vragenlijst niet heeft ingevuld, varieert het totale aantal keer dat een activiteit per meting voorkomt tussen 8 en 9. Na het berekenen van het aantal keer dat activiteiten zijn ondernomen, is er gekeken welke activiteiten qua aantal keer gelijk blijven, wisselen of steeds vaker voorkomen over tijd. Bij het categoriseren van stijgende activiteiten is bepaald dat een activiteit als "stijgend" wordt beschouwd wanneer het aantal deelnemers dat deze activiteit uitvoert van meting 1 naar meting 12 met ten minste drie deelnemers is toegenomen. De activiteiten die beschouwd worden als stijgend zijn gevisualiseerd in een plot en zo zichtbaar gemaakt (zie resultaten).

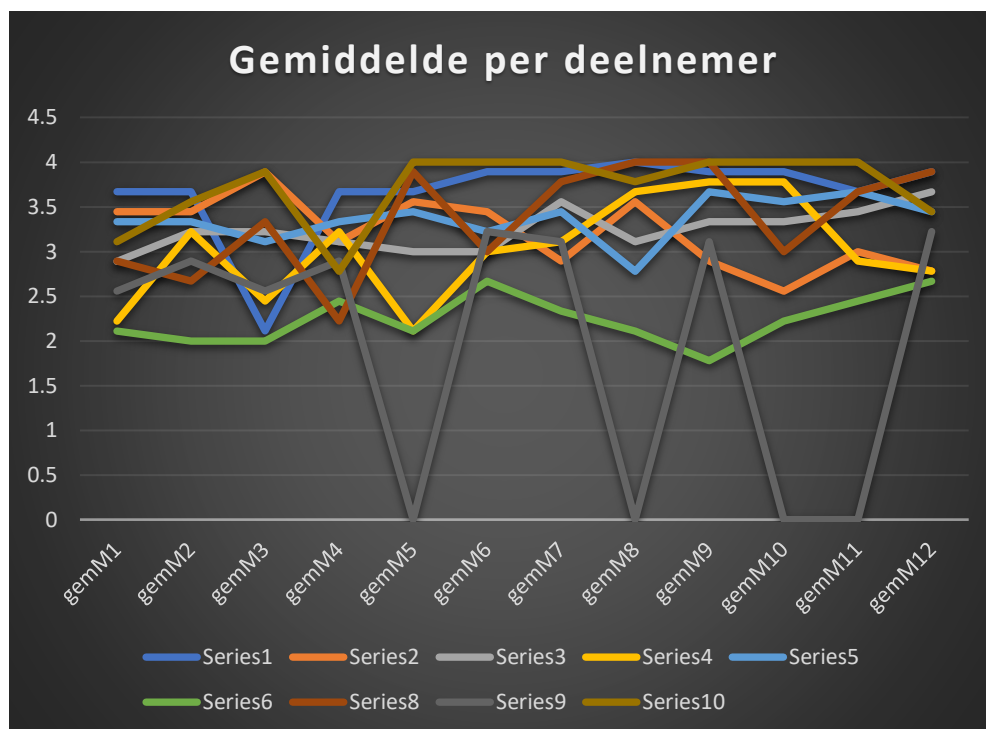
Resultaten

Deelvraag 1: Kwaliteit van leven van de deelnemers

De deelnemers beantwoorden de tien gesloten vragen over kwaliteit van leven met een score tussen één en vijf. Voor elke meting (in totaal 12 metingen) is het gemiddelde van alle deelnemers berekend. De eerste meting toont een gemiddelde van 2,91, wat tegelijkertijd de laagste waarde vertegenwoordigt. Daarna stijgt het naar 3,11 bij de tweede meting, gevolgd door een lichte daling naar 2,95 bij de derde meting. Het gemiddelde vertoont vervolgens een duidelijke toename, waarbij de hoogste waarde, 3,38, is bij meting 9. Na deze piek daalt het gemiddelde enigszins: 3,28 bij meting 10, 3,37 bij meting 11 en 3,31 bij de twaalfde meting. Figuur 1 toont de scores per deelnemer en meetmoment, waarin naast een lichte stijging, ook veel variatie te zien is. Figuur 2 geeft het gemiddelde van deze individuele gemiddelden per meetmoment weer.

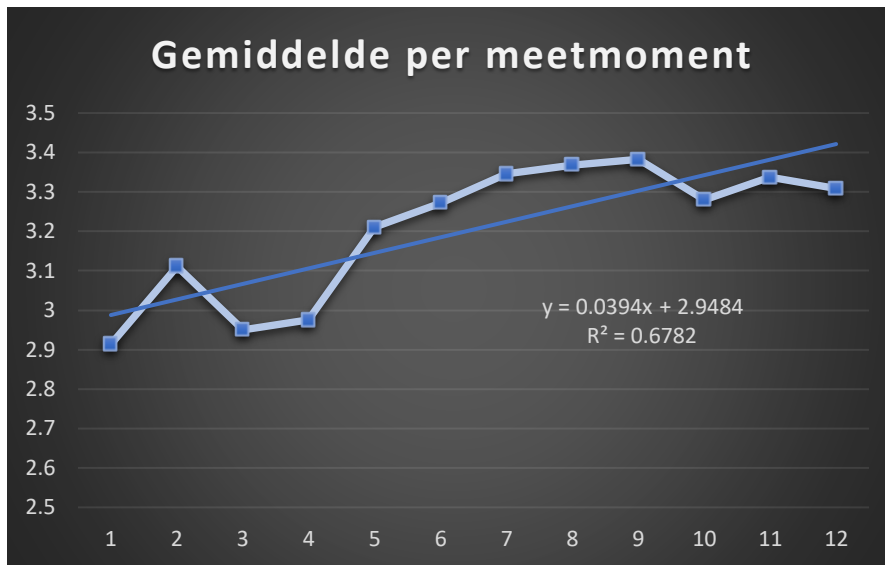
Figuur 1

Gemiddelde score kwaliteit van leven per deelnemer per meting

Figuur 2

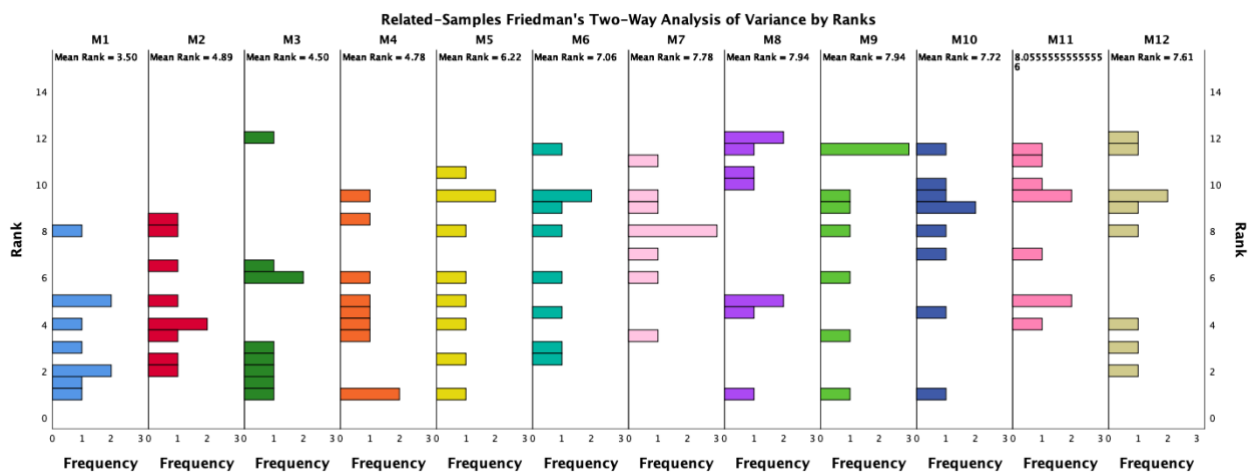
Gemiddelden score van alle deelnemers per meetmoment

Hierna is de Friedman test uitgevoerd. Hierbij zijn eerst per meetmoment de gemiddelde rangordes berekend. Figuur 3 toont deze mean ranks voor elk meetmoment. Bij de eerste meting is de mean rank 3,50, en deze stijgt geleidelijk naar 7,61 bij de twaalfde meting.

Figuur 3

Mean ranks per meetmoment.

Noot. Per meting staat op de x-as het aantal deelnemers en op de y-as de verschillende ranks.

Het staafje is langer wanneer er meerdere deelnemers op deze rank staan. Bovenaan staat per meting het gemiddelde van de ranks.

De Friedman-test is uitgevoerd en heeft een significante uitkomst opgeleverd: $\chi^2(11) = 21,64$, $p = 0,027$, wat erop wijst dat de kwaliteit van leven van de deelnemers significant verandert gedurende de zes maanden waarin ze een psychiatrische assistentiehond hebben. Vervolgens zijn de pairwise comparisons uitgevoerd, waarbij voor alle significante paren (zie tabel 3) de Wilcoxon Signed-Rank test is toegepast om de effectgrootte te berekenen per paar (tussen twee meetmomenten). Tussen meting 1 en 6 is het verschil in kwaliteit van leven dusdanig groot, dat er sprake is van een groot effect, namelijk een effectgrootte van 0,53 ($2,25/\sqrt{18} = 0,53$). Het verschil in kwaliteit van leven tussen meting 3 en meting 8 is significant met een kleine effectgrootte ($Z = 1,13/\sqrt{18} = 0,27$), terwijl de overige significante paren een matig effect laten zien.

Tabel 3

De significante paren van de Pairwise Comparisons

SAMPLE 1- SAMPLE 2	TEST STATISTIC	STD. ERROR	STD. TEST STATISTIC	SIG.	ADJ. SIG.^A
M1-M6	-3.556	1.700	-2.092	.036	1.000
M1-M12	-4.111	1.700	-2.419	.016	1.000
M1-M10	-4.222	1.700	-2.484	.013	.857
M1-M7	-4.278	1.700	-2.517	.012	.782
M1-M9	-4.444	1.700	-2.615	.009	.589
M1-M8	-4.444	1.700	-2.615	.009	.589
M1-M11	-4.556	1.700	-2.680	.007	.486
M3-M9	-3.444	1.700	-2.027	.043	1.000
M3-M8	-3.444	1.700	-2.027	.043	1.000
M3-M11	-3.556	1.700	-2.092	.036	1.000
M3-M7	-3.278	1.700	-1.928	.054	1.000
M4-M11	-3.278	1.700	-1.928	.054	1.000

Deelvraag 2: Het verloop van de samenwerking tussen eigenaar en assistentiehond

De deelnemers beantwoorden twee open vragen over het verloop van de samenwerking met de assistentiehond. Uit de analyse van de gecodeerde gegevens komen drie onderwerpen naar voren die inzicht geven in de ervaringen van de deelnemers over de samenwerking met hun psychiatrische assistentiehonden.

Trainen van psychiatrische assistentie honden

De deelnemers rapporteren veel over de training van hun assistentiehonden, met name met betrekking tot basisvaardigheden zoals loslopen, naast lopen en het oefenen in openbare ruimtes. De deelnemers geven aan dat de meeste assistentiehonden grote stappen maken in hun ontwikkeling en de samenwerking met hun eigenaar. Ze leren nieuwe commando's aan en kunnen zich steeds beter aanpassen aan hun omgeving. Meerdere deelnemers benadrukken deze vooruitgang, zoals blijkt uit antwoorden als: "Maken grotere stappen in de samenwerking", "Goed, nieuwe taken aan het aanleren" en "nieuwe commando's aan het aanleren." Ook is er vooruitgang geboekt richting het behalen van certificaten, wat erop wijst dat de assistentie honden steeds geschikter worden voor hun rol als assistentiehond.

Psychosociale ontwikkeling

Naast de vooruitgang in de training beschrijven de deelnemers ook belangrijke persoonlijke stappen die zij maken dankzij hun assistentiehond. Velen geven aan dat hun assistentiehond hen helpt situaties aan te gaan die hen eerder veel angst opleverden. Persoonlijke ontwikkeling blijkt voor veel deelnemers een cruciaal aspect van hun relatie met de assistentiehond te zijn. Daarnaast speelt de assistentiehond een rol in het verminderen van stress; veel deelnemers geven aan dat de aanwezigheid van hun assistentiehond hen kalmeert, vooral in stressvolle situaties. Een ander belangrijk element in de relatie tussen assistentiehond en eigenaar is de steeds diepere emotionele band. De assistentie honden blijken steeds beter in staat om de emoties van hun eigenaar aan te voelen, wat hen helpt om ondersteuning te bieden in moeilijke of emotioneel geladen momenten. Deelnemers gaven aan dat hun assistentiehond effectief kan signaleren wanneer zij zich ongemakkelijk of gestrest voelen.

Uitdagingen

Er zijn echter ook verschillende uitdagingen die naar voren komen. Sommige deelnemers

geven aan dat de training tijdelijk is onderbroken door externe factoren, zoals vakanties, feestdagen of persoonlijke omstandigheden, wat de voortgang vertraagt. Daarnaast ervaren deelnemers af en toe moeilijkheden in de samenwerking, bijvoorbeeld wanneer de assistentiehond niet reageert zoals verwacht. Eigenaren ervaren dit vaak tijdens de puberteit loopsheid van de assistentiehonden, wat tijdelijk leidt tot gedragsproblemen en uitdagingen in de interactie. Het pubergedrag van de assistentiehond leidt bij sommige eigenaren zelfs tot frustratie, doordat de hond minder goed luistert of moeilijker te trainen is. Deze tijdelijke obstakels benadrukken hoe de ontwikkelingsfase van de assistentiehond de training en samenwerking kan beïnvloeden. Als laatste spelen persoonlijke omstandigheden van de eigenaar, zoals gezondheidsklachten of stress, een belangrijke rol in de interactie met de assistentiehond. Sommige deelnemers geven aan dat hun assistentiehond minder goed luistert of negatief gedrag vertoont als reactie op de gemoedstoestand van de eigenaar.

Deelvraag 3: Ontwikkeling in ondernomen activiteiten met de assistentiehond.

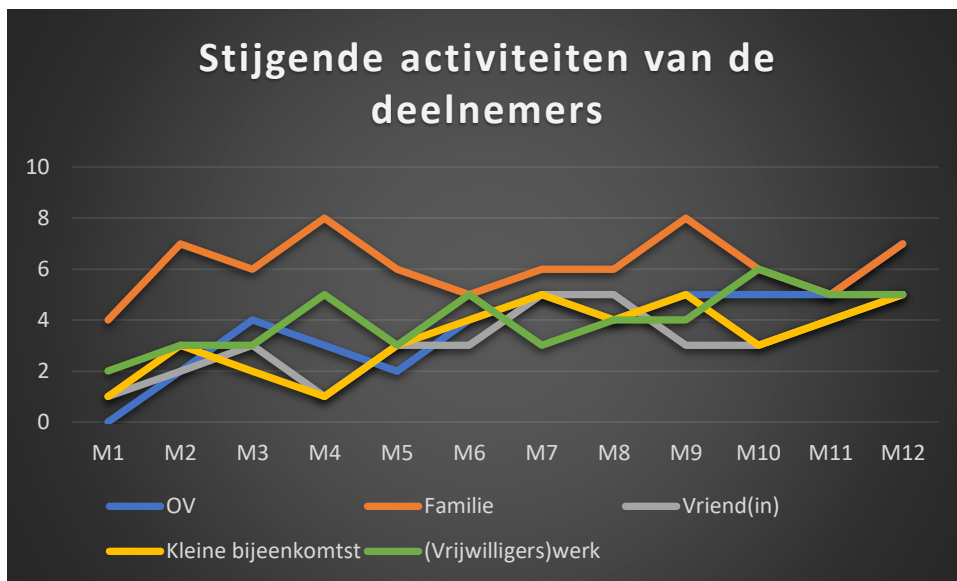
De deelnemers kruisen bij elke meting aan welke van de 13 opgesomde activiteiten zij ondernomen hebben. De activiteiten waar de deelnemers uit kunnen kiezen zijn onderverdeeld in drie verschillende categorieën op basis van hun verloop over de metingen: stabiele activiteiten, fluctuerende activiteiten en stijgende activiteiten.

De ‘stabiele activiteiten’ vertonen weinig tot geen verschil tussen de meetmomenten. Het aantal deelnemers blijft vrijwel constant over het verloop van zes maanden, zonder opvallende stijgingen of dalingen. Activiteiten die in deze categorie vallen zijn; naar buiten gaan, een winkel bezoeken, een medische afspraak bijwonen, naar school gaan en hobby’s uitoefenen. De ‘fluctuerende activiteiten’ laten enige variatie zien in het aantal deelnemers per meting, zonder een duidelijk stijgende of dalende lijn. Dit zijn de activiteiten sporten, een auto gebruiken en deelname aan grote bijeenkomsten. De ‘stijgende activiteiten’ vertonen daarentegen een duidelijke toename in deelnemersaantallen per meting, wat wijst op een groeiende betrokkenheid of deelname. De activiteiten die een duidelijke stijgende lijn laten zien zijn (vrijwilligers)werk, familiebezoeken, bezoeken aan vrienden, het gebruik van het openbaar vervoer en deelname aan kleine bijeenkomsten. Dit is zichtbaar in figuur 4. Het aantal deelnemers dat aangeeft zich bezig te hebben gehouden met vrijwilligerswerk stijgt van twee deelnemers bij de eerste meting naar vijf deelnemers bij de laatste meting. Het aantal familiebezoeken is gestegen van vier deelnemers bij de eerste meting naar zeven deelnemers bij de laatste meting. Bezoeken aan vrienden en deelname aan kleine bijeenkomsten laten eveneens een toename zien, van één deelnemer bij de eerste meting naar

vijf deelnemers bij de twaalfde meting. Het gebruik van het openbaar vervoer vertoont de meest duidelijke groei, waarbij het aantal gebruikers stijgt van nul deelnemers bij de eerste meting naar zeven deelnemers aan het einde van de meetperiode.

Figuur 4

Ondernomen activiteiten van de deelnemers waar een stijgende lijn in te zien is in het aantal deelnemers dat deze activiteit ondernam per meting.

Discussie

In dit onderzoek is onderzocht wat de invloed is van psychiatrische assistentiehonden op jongeren met psychische klachten in Nederland gedurende zes maanden, waarbij jongeren niet langer dan drie maanden samen waren met hun assistentiehond. De vragen richtten zich op de kwaliteit van leven, de samenwerking tussen jongeren en hun assistentiehond, en de activiteiten die de jongeren ondernamen. Data zijn verzameld via online vragenlijsten, waaronder gesloten vragen over kwaliteit van leven, open vragen over de samenwerking met de assistentiehond en een geschaalde vraag over welke activiteiten ondernomen zijn.

Uit de resultaten blijkt dat de kwaliteit van leven van de deelnemers significant verbeterde, met de grootste effectgrootte tussen meting één en zes. Uit de analyse van de samenwerking tussen de eigenaar en de assistentiehond komt naar voren dat de assistentiehonden goed getraind worden, zich aanpassen aan de deelnemers en dat de deelnemers een sterke emotionele band met hun assistentiehonden ervaren. De samenwerking tussen de jongeren en assistentiehonden blijkt erg belangrijk: de assistentiehonden leren nieuwe commando's en passen zich beter aan bij een sterke emotionele band met hun eigenaren. Jongeren rapporteren dat hun assistentiehond hen helpt bij het omgaan met angsten, het verminderen van stress en het bevorderen van persoonlijke groei. Tegelijkertijd zijn enkele uitdagingen genoemd, zoals onderbrekingen in de training door externe factoren en gedragsproblemen bij assistentiehonden in de puberteit, die de samenwerking tijdelijk bemoeilijken. De activiteiten die de jongeren ondernamen zijn ingedeeld in drie categorieën: stabiele, fluctuerende en stijgende activiteiten. Bij de stijgende activiteiten, namelijk (vrijwilligers)werk, het gebruik van openbaar vervoer, familiebezoeken, bezoeken aan vrienden en deelname aan kleine bijeenkomsten, is in de zes maanden een duidelijke toename in deelname zichtbaar.

Onderzoek uit de huidige literatuur toont vergelijkbare resultaten met betrekking tot de positieve effecten van het bezit van een assistentiehond (Bergen-Cico et al., 2018; O'Haire & Rodriguez, 2019; Leighton et al., 2022; Gerwisch et al., 2023; Lloyd et al., 2019). Het is echter belangrijk te benadrukken dat deze onderzoeken niet in Nederland zijn uitgevoerd en dat de onderzochte populaties en methodologieën vaak verschillen van die in het huidige onderzoek. In het longitudinaal onderzoek van Bergen-Cico et al. (2018) is bijvoorbeeld gekeken naar veteranen met PTSS die deelnamen aan een therapeutisch hondenbezitters-trainingsprogramma. De resultaten zijn vergeleken met een controlegroep van veteranen die op een wachtlijst stonden voor een assistentiehond. Ondanks dit verschil in de populatie, zijn

de resultaten gelijk aan die van het huidige onderzoek. In dit geval dragen de assistentiehonden bij aan een vermindering van sociale isolatie en een groter gevoel van veiligheid en doelgerichtheid in het leven van de eigenaar. Het onderzoek van Bergen-Cico et al. (2018) rapporteert verder significante verbeteringen in PTSS-symptomen, stress en zelfveroordeling bij veteranen die een assistentiehond bezitten. In een ander longitudinaal onderzoek richten O'Haire en Rodriguez (2019) zich ook op veteranen met PTSS, specifiek na de gebeurtenissen van 9/11. Ook hier zijn positieve effecten van assistentiehonden op depressie, kwaliteit van leven en sociaal functioneren aangetoond. Hoewel de resultaten van dit onderzoek vergelijkbare positieve effecten laten zien met het huidige onderzoek, is in het onderzoek van O'Haire en Rodriguez (2019) ook opgemerkt dat individuele verschillen de effectiviteit van assistentiehonden kunnen beïnvloeden en dat verder onderzoek naar langetermijneffecten belangrijk is.

In het systematische review van Leighton et al. (2022) is de literatuur over psychiatrische assistentiehonden voor veteranen met PTSS onderzocht. Bij de kwantitatieve artikelen is echter geen doorslaggevende verbetering in de fysieke gezondheid of de algemene kwaliteit van leven vastgesteld, terwijl het huidige onderzoek wel significante verbeteringen in de kwaliteit van leven rapporteert. In het onderzoek van Leighton et al (2022) is net als in het huidige onderzoek het belang van de relatie tussen eigenaar en assistentiehond benadrukt, waarbij assistentiehonden helpen bij het opbouwen van relaties en sociale verbindingen. Gerwisch et al. (2023) gebruiken net als in het huidige onderzoek een kwalitatieve online vragenlijst om de kwaliteit van leven bij mensen met PTSS te beoordelen. De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat assistentiehonden de kwaliteit van leven aanzienlijk kunnen verbeteren, wat overeenkomt met de significante verbeteringen die in het huidige onderzoek zijn waargenomen. Tegelijkertijd is in het onderzoek van Gerwisch et al. (2023) opgemerkt dat sociale uitdagingen kunnen ontstaan, bijvoorbeeld in interacties met de maatschappij, wat wijst op een verschil met het huidige onderzoek. Dit suggereert dat hoewel assistentiehonden positieve effecten hebben, maatschappelijke acceptatie en interactie met anderen nog steeds uitdagingen kunnen vormen. In het onderzoek van Lloyd et al. (2019) is ook een online enquête gebruikt om de relatie tussen assistentiehonden en hun eigenaren te onderzoeken, waarbij de focus net als in het huidige onderzoek ligt op mensen met verschillende psychische aandoeningen, waaronder depressie, angst, sociale stoornissen en paniekaanvallen. Deelnemers geven aan dat de hond-eigenaar relatie aspecten zoals onafhankelijkheid, zelfvertrouwen, sociale functie, gezelschap, veiligheid en hoop verbetert. Hoewel de mediane leeftijd in dit onderzoek (47 jaar) hoger ligt dan in het huidige onderzoek, is de rapportage

over de psychologische en sociale voordelen van de relatie tussen eigenaar en assistentiehond vergelijkbaar met de bevindingen in het huidige onderzoek.

In het huidige onderzoek blijkt dat het uitgangsniveau van de kwaliteit van leven niet heel laag is (2,91 bij een maximale score van 5). Dit kan mogelijk worden verklaard door de bevindingen van Gravrok et al. (2021), die suggereren dat deelnemers in de plaatsingsperiode van hun assistentiehond vaak te maken hebben met uitdagingen bij het integreren van de assistentiehond in hun leven. Dit proces van integratie kan aanvankelijk leiden tot een gematigde verbetering in de kwaliteit van leven. Eigenaren van een assistentiehond zoals in het huidige onderzoek die niet meer in de plaatsingsperiode zitten zijn al meer gewend aan de dagelijkse interactie en de rol die de assistentiehond speelt in hun leven. Volgens Gravrok et al. (2021) nemen de uitdagingen geleidelijk af naarmate de tijd verstrijkt, wat mogelijk verklaart waarom de kwaliteit van leven in het huidige onderzoek niet heel laag begint.

De resultaten van het huidige onderzoek tonen aan dat kwaliteit van leven gemiddeld toeneemt, maar voor de individuele deelnemers fluctueert. Deze fluctuaties kunnen mogelijk worden verklaard door externe omgevingsfactoren, zoals het weer en feestdagen, die invloed kunnen hebben op de algehele stemming en deelname aan activiteiten. Verschillende onderzoeken tonen aan dat zonnige dagen vaak gepaard gaan met een hogere waargenomen levensvoldoening. Vrouwen blijken hier gevoeliger voor te zijn dan mannen en in het onderzoek van Connolly (2012) neemt de levensvoldoening af met de hoeveelheid regen op de dag van een interview. Het is daarom mogelijk dat de hogere scores naarmate het lente werd deels het resultaat zijn van het effect van mooier weer, waardoor deelnemers meer geneigd zijn activiteiten te ondernemen en hun kwaliteit van leven positiever ervaren. Volgens het onderzoek van Barrington-Leigh en Behzadnejad (2017) valt dit wel mee en is het effect van weersomstandigheden klein in vergelijking met de invloed van de belangrijkste sociaaleconomische factoren op het welzijn. In het huidige onderzoek was in de data ook een dipje te zien in januari, wat mogelijk verklaard kan worden doordat de feestdagen dan net zijn geweest. Feestdagen, die vaak gepaard gaan met sociale evenementen en familiebezoeken, kunnen tijdelijk bijdragen aan een vermindering van het welzijn. Feestdagen kunnen namelijk gevoelens van stress, depressie en angst verergeren, vooral als deze gevoelens al aanwezig zijn (Anthonisen, 2010).

Beperkingen en aanbevelingen

Een belangrijke beperking van dit onderzoek is het ontbreken van een controlegroep, waardoor het niet mogelijk is om te vergelijken welke externe factoren invloed gehad kunnen hebben op de resultaten. Een controlegroep zou namelijk kunnen aantonen wat er gebeurt in afwezigheid van de interventie en helpt om de invloed van variabelen te begrijpen die mogelijk niet volledig uit het onderzoek geëlimineerd kunnen worden (Moser, 2019). Een andere beperking is dat er relatief weinig deelnemers deel hebben genomen aan het onderzoek. Bij een kleinere steekproef is het lastiger om met zekerheid vast te stellen of de interventie, in dit geval de psychiatrische assistentiehond, daadwerkelijk effectief is (Karlán & Appel, 2018). Vanwege de moeizame vergoeding van assistentiehonden is het belangrijk om vast te kunnen leggen of de interventie bewezen effectief is. Verder is er sprake van non-respons van een deelnemer op vier meetmomenten. Dit kan mogelijk te maken hebben met het feit dat het op dat moment niet goed ging met de deelnemer, maar dit is moeilijk te bevestigen. Non-respons kan vaak veroorzaakt worden door verschillende sociaaldemografische en gedragsmatige factoren, evenals door de lengte en de gevoelige aard van de vragenlijst (Korkeila et al., 2001).

Op basis van de beperkingen van dit onderzoek kunnen verschillende aanbevelingen voor vervolgonderzoek en de praktijk worden gedaan. Ten eerste zou het toevoegen van een controlegroep waardevol zijn voor toekomstig onderzoek. Dit zou de mogelijkheid bieden om de effecten van assistentiehonden te vergelijken met de invloed van externe factoren en zou helpen bij het beter isoleren van de specifieke bijdrage van de assistentiehond aan de kwaliteit van leven van de deelnemers (Moser, 2019). Daarnaast is het van belang om meer kwalitatief onderzoek te doen naar de impact van assistentiehonden op de kwaliteit van leven. Hoewel het huidige onderzoek gebruik maakt van gestandaardiseerde vragenlijsten met twee open vragen die kwalitatief geanalyseerd zijn, biedt deze aanpak mogelijk te weinig om de complexe en persoonlijke ervaringen van de deelnemers volledig te begrijpen. Het geeft slechts een beperkt inzicht. Door middel van extra interviews of observaties kan een breder en dieper begrip van de effecten van psychiatrische assistentiehonden verkregen worden. Een andere belangrijke aanbeveling betreft de financiering van assistentiehonden. Veel deelnemers in dit onderzoek geven aan dat de kosten voor het verkrijgen van een assistentiehond een belangrijke belemmering zijn. Naar aanleiding van dit onderzoek kan een aanbeveling geformuleerd worden om assistentiehonden voorlopig in studieverband te vergoeden om de positieve uitkomsten van onderzoek te bevestigen.

Samengevat lijkt dit onderzoek sterk aan te wijzen dat het hebben van een

psychiatrische assistentiehond een significante positieve impact heeft op de kwaliteit van leven van jongeren. De resultaten benadrukken het belang van de samenwerking tussen de eigenaar en de assistentiehond. Deze samenwerking leidt tot vermindering van stress, een sterke emotionele band waarin de hond de behoeften van de eigenaar goed aanvoelt en het zetten van persoonlijke stappen door de deelnemers. Er komt ook naar voren dat eigenaren soms moeite hebben met de samenwerking wanneer de assistentiehond in de puberteitsfase zit of loops is. Het blijkt dat de assistentiehond gevoelig reageert op de gemoedstoestand van de eigenaar; wanneer het minder goed gaat met de eigenaar vertoont de hond soms ongewenst gedrag of luistert minder goed. Als laatste is uit de resultaten gebleken welke activiteiten deelnemers meer zijn gaan ondernemen en welke stabiel bleven of fluctueerden over tijd. De activiteiten, waar een stijgende lijn in te zien is, zijn (vrijwilligers)werk, familiebezoeken, bezoeken aan vrienden, het gebruik van openbaar vervoer en deelname aan kleine bijeenkomsten.

Literatuurlijst

- Afiani, N. (2024). The Key to a Quality Life. *Research Of Service Administration Health And Sains Healthys*, 5(1). <http://dx.doi.org/10.58258/rehat.v5i1.7231>
- Audrestch, H. M., Whelan, C., Grice, D., Asher, L., England, G. C. W., & Freeman, S. (2015). Recognizing the value of assistance dogs in society. *Disability And Health Journal*, 8(4), 469-474. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2015.07.001>
- Baarda, B. (2019). *Dit is onderzoek!* Noordhoff Uitgevers bv. Geraadpleegd op 2 september 2024, van <https://boeken-cdn.e-activesites.nl/fragment/40/9789001895440.pdf>
- Barrington-Leigh, C., & Behzadnejad, F. (2017). The impact of daily weather conditions on life satisfaction: Evidence from cross-sectional and panel data. *Journal Of Economic Psychology*, 59, 145–163. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2017.01.003>
- Bergen-Cico, D., Smith, Y., Wolford, K., Gooley, C., Hannon, K., Woodruff, R., Spicer, M., & Gump, B. (2018). Dog Ownership and Training Reduces Post-Traumatic Stress Symptoms and Increases Self-Compassion Among Veterans: Results of a Longitudinal Control Study. *The Journal Of Alternative And Complementary Medicine*, 24(12), 1166-1175. <https://doi.org/10.1089/acm.2018.0179>
- Birks, M., & Mills, J. (2023). *Grounded theory: A Practical Guide*. Sage Publications Limited.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford University Press.
- Bujang, M. A., Omar, E. D., & Baharum, N. A. (2018). A Review on Sample Size Determination for Cronbach's Alpha Test: A Simple Guide for Researchers. *Malaysian Journal Of Medical Sciences*, 25(6), 85-99. <https://doi.org/10.21315/mjms2018.25.6.9>

- Connolly, M. (2012). Some Like It Mild and Not Too Wet: The Influence of Weather on Subjective Well-Being. *Journal Of Happiness Studies*, 14(2), 457-473. <https://doi.org/10.1007/s10902-012-9338-2>
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. Sage Publications Ltd
- Gerwisch, K., Weissenbacher, K., Proyer, M., & Huber, L. (2023). A pilot study into the effects of PTSD-assistance dogs' work on their salivary cortisol levels and their handlers' Quality of life. *Journal Of Applied Animal Welfare Science*, 1-13. <https://doi.org/10.1080/10888705.2023.2259795>
- Gravrok, J., Bendrups, D., Howell, T., & Bennett, P. (2019). The experience of acquiring an assistance dog: examination of the transition process for first-time handlers. *Disability An Rehabilitation*, 43(1), 49–59. <https://doi.org/10.1080/09638288.2019.1615561>
- Irvin, S. (2014). The healing role of assistance dogs: What these partnerships tell us about the human–animal bond. *Animal Frontiers*, 4(3), 66–71. <https://doi.org/10.2527/af.2014-0024>
- Karlan, D., & Appel, J. (2018). Low participation rates. *Princeton University Press eBooks*, 62-70. <https://doi.org/10.23943/princeton/9780691183138.003.0006>
- Korkeila, K., Suominen, S., Ahvenainen, J., Ojanlatva, A., Rautava, P., Helenius, H., & Koskenvuo, M. (2001). Non-response and related factors in a nation-wide health survey. *European Journal Of Epidemiology*, 17(11), 991-999. <https://doi.org/10.1023/a:1020016922473>
- Krause-Parello, C. A., Sarni, S., & Padden, E. (2016). Military veterans and canine assistance for post traumatic stress disorder: A narrative review of the literature. *Nurse Education Today*, 47, 43–50. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.04.020>
- Korkeila, K., Suominen, S., Ahvenainen, J., Ojanlatva, A., Rautava, P., Helenius, H., & Koskenvuo, M. (2001). Non-response and related factors in a nation-wide health

- survey. *European Journal Of Epidemiology*, 17(11), 991-999. <https://doi.org/10.1023/a:1020016922473>
- Leighton, S. C., Nieforth, L. O., & O’Haire, M. E. (2022). Assistance dogs for military veterans with PTSD: A systematic review, meta-analysis, and meta-synthesis. *PLOS ONE*, 17(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0274960>
- Little, R., & Rubin, D. (2019). Statistical Analysis with Missing Data, Third Edition. *Wiley series in probability and statistics*, 29-46. <https://doi.org/10.1002/9781119482260>
- Lloyd, J., Johnston, L., & Lewis, J. B. (2019). Psychiatric Assistance Dog Use for People Living With Mental Health Disorders. *Frontiers in Veterinary Science*, 6. <https://doi.org/10.3389/fvets.2019.00166>
- McGorry, P. D. (2017). Youth mental health: building beyond the brand. *The Medical Journal Of Australia*, 207(10), 8–429. <https://doi.org/10.5694/mja17.00973>
- Moser, P. (2019). Out of Control? Managing Baseline Variability in Experimental Studies with Control Groups. *Handbook Of Experimental Pharmacology*, 101-117. https://doi.org/10.1007/164_2019_280
- O’Haire, M. E., & Rodriguez, K. E. (2018). Preliminary efficacy of service dogs as a complementary treatment for posttraumatic stress disorder in military members and veterans. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 86(2), 179-188. <https://doi.org/10.1037/ccp0000267>
- Patel, V., Flisher, A. J., Hetrick, S., & McGorry, P. D. (2007). Mental health of young people: a global public-health challenge. *The Lancet*, 369(9569), 1302-1313. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(07\)60368-7](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(07)60368-7)
- Ravens-Sieberer, U., Erhart, M., Rajmil, L., Herdman, M., Auquier, P., Bruil, J., Power, M., Duer, W., Abel, T., Czemy, L., Mazur, J., Czimbalmas, A., Tountas, Y., Hagquist, C., & Kilroe, J. (2010). Reliability, construct, and criterion validity of the KIDSCREEN-10 score: a short measure for children and adolescents’ well-being and

- health-related quality of life. *Quality Of Life Research*, 19(10), 1487-1500. <https://doi.org/10.1007/s11136-010-9706-5>
- Reulink, N., & Lindeman, L. (2005). Kwalitatief onderzoek. *Dictaat kwalitatief onderzoek*. Geraadpleegd op 24 augustus, van [https://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20\(2005\)/om2_files/syllabus/kwalitief.df](https://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20(2005)/om2_files/syllabus/kwalitief.df)
- Risal, A. (2012). Common Mental Disorders. *Kathmandu University Medical Journal*, 9(3), 213-217. <https://doi.org/10.3126/kumj.v9i3.6308>
- Rodriguez, K. E., Bibbo, J., & O’Haire, M. E. (2019). The effects of service dogs on psychosocial health and wellbeing for individuals with physical disabilities or chronic conditions. *Disability And Rehabilitation*, 42(10), 1350-1358. <https://doi.org/10.1080/09638288.2018.1524520>
- Rodriguez, K. E., Greer, J., Yacilla, J., Beck, A. M., & O’Haire, M. E. (2020). The effects of assistance dogs on psychosocial health and wellbeing: A systematic literature review. *PLOS ONE*, 15(12). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0243302>
- Santomauro, D. F. (2021). Global prevalence and burden of depressive and anxiety disorders in 204 countries and territories in 2020 due to the COVID-19 pandemic. *The Lancet*, 398(10312), 1700–1712. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(21\)02143-7](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(21)02143-7)
- Shintani, M., Senda, M., Takayanagi, T., Katayama, Y., Furusawa, K., Okutani, T., Kataoka, M., & Ozaki, T. (2010). The effect of service dogs on the improvement of health related quality of life. *PubMed*, 64(2), 109–113. <https://doi.org/10.18926/amo/32851>
- Van der Helm, P. (2020, 14 oktober). *De effectiviteit van psychiatrische assistentiehonden bij PTSS*. Pont zorg & sociaal. Geraadpleegd op 17 maart 2024, van <https://sociaalweb.nl/nieuws/de-effectiviteit-van-psychosociale-hulphonden-bij-ptss/>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2024, 15 april). ‘*Verkennd gesprek*’ in *basispakket: meer passende zorg, minder wachtlijsten in de ggz*. Zorginstituut

Nederland. Geraadpleegd op 17 april 2024, van
<https://www.zorginstituutnederland.nl/actueel/nieuws/2024/04/12/verkennd-gesprek-inbasispakket-meer-passende-zorg-minder-wachlijsten-in-de-ggz>